

**Arkivsak-dok.** 23/41893-1  
**Saksbehandler** Marianne Horgen

| <b>Saksgang</b>                                       | <b>Møtedato</b> | <b>Sak nr.</b> |
|-------------------------------------------------------|-----------------|----------------|
| Råd for personer med funksjonsnedsettelse 2023 - 2027 | 20.11.2023      |                |
| Eldrerådet 2023 - 2027                                | 20.11.2023      |                |
| Utvalg for velferd og folkehelse 2023 - 2027          | 21.11.2023      |                |

## **Underveismelding nr 4 handlingsprogram avlastning og pårørendestøtte**

---

### **Saksordførersak.**

*Saksordfører: Christian Granli-Østmark*

### *Medsaksbehandlere:*

Mathilde Askelien (Hjemmetjenesten)  
André Paulsberg (Boveiledningstjenesten)  
Marianne Syverstad (Lærings- og mestringskoordinator)  
Sonja Scherffenberg (Eplehagen bofellesskap – demensomsorgen)  
Anders Reknes (Forvaltning og utvikling - Livslange tjenester)  
Berit Dahl Ranum (Heldøgnsomsorg)

### **Saksordførers innstilling:**

Legges fram i møtet

### **Vedlegg:**

Pårørendeundersøkelsen Sarpsborg 2023  
Kunnskapsgrunnlag Avlastning og pårørendestøtte

### **Sammendrag:**

I 2019 ble det igangsatt et arbeid med å utvikle et handlingsprogram for pårørendestøtte og avlastning. Det jobbes nå med et bredt handlingsprogram i tråd med kommunedelplan helse og omsorg 2017-2028 og Regjeringens pårørendestrategi 2021-2025, «Vi - de pårørende». Koronapandemien og andre forhold har forsinket arbeidet, og det planlegges nå sluttbehandling våren 2024.

Det er gjennomført en elektronisk pårørendeundersøkelse for å få innsikt i hva pårørende i Sarpsborg mener de trenger for å kunne leve gode liv i pårørenderollen. Resultatene av undersøkelsen er i samsvar med tilbakemeldingene i den nasjonale pårørendeundersøkelsen.

Det pårørende oppga som viktigst for dem var:

- At jeg blir sett og lyttet til
- Enkel informasjon og at jeg lett kan komme i kontakt med tjenesten

- Forutsigbarhet i tjenestene
- Tiltak som er avlastende for meg som pårørende

Regjeringens pårørendestrategi «Vi – de pårørende» og pårørendeundersøkelsen i Sarpsborg legges til grunn for det videre arbeidet med målrettede tiltak for pårørende.

### **Utredning:**

Kommunen har siden 2019 arbeidet med å videreutvikle sin innsats innen pårørendestøtte og avlastning. I oppstartsnotatet behandlet i Utvalg for Velferd og folkehelse 3.09.2019 var det lagt til grunn at kommunen skulle utvikle et eget handlingsprogram som skulle sikre at kommunen har varierte og fleksible avlastende tilbud og pårørendestøttende tjenester til familier som har hjemmeboende barn og unge med kognitive funksjonsnedsettelse.

Underveis i arbeidet ble det tydelig at målgruppen for handlingsprogrammet var for begrenset, og at mange av innsatsområdene og tiltakene også vil være gjeldende for andre pårørendegrupper. Kommunedirektøren foreslo derfor at handlingsprogrammet ble utvidet til å gjelde en bredere målgruppe, og at arbeidet med handlingsprogrammet ble videreført i 2021 med sluttbehandling 2022. Grunnet koronapandemien ble oppstart av arbeidet utsatt til 2022 og sluttbehandling satt til 2023. Arbeidet ble gjenopptatt høsten 2022 med ny og bredt sammensatt arbeidsgruppe med deltakere fra de ulike virksomhetsområdene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. [Handlingsprogrammet sluttbehandles våren 2024.](#)

Gjennom kommunedelplan helse og omsorg 2017-2028 er det vedtatt at kommunen skal utvikle en lokal veileder for pårørender arbeid og pårørendestøtte, og at kommunen skal videreutvikle og styrke sitt arbeid med barn som pårørende.

Kommunen har en klar strategi om at pårørende skal ses på som en ressurs og viktig samarbeidspartner på tvers av ulike helse- og omsorgstjenester. Handlingsprogrammet skal derfor favne bredden av pårørende i Sarpsborg kommune. Dette er i tråd med regjeringens Pårørendestrategi 2021-2025, «Vi – de pårørende», lansert desember 2020. Strategien definerer og omfatter pårørende i vid forstand. Pårørende er nærstående – både familie og venner – i livet til mennesker som er syke, har funksjonsnedsettelse eller rusproblemer. Pårørende er mennesker i alle aldre – barn og unge, unge voksne, voksne og eldre. Noen har foreldre, barn, søsken, en nabo eller venn som bor i institusjon eller omsorgsbolig, andre bor sammen med en som har et hjelpebehov. Noen støtter og hjelper sine nære med praktiske ting en gang innimellom. Andre har omfattende omsorgsoppgaver over tid. Pårørende er mange og ulike. På tross av forskjellene viser innspill til den nasjonale strategien at mange pårørende også har en del felles utfordringer og behov. Regjeringens pårørendestrategi har tre definerte hovedmål:

- 1 anerkjenne pårørende som en ressurs,
- 2 ingen barn skal måtte ta omsorgsansvar for familie eller andre, og
- 3 sikre en god og helhetlig ivaretagelse av alle pårørende.

Kommunens videre arbeid med handlingsprogrammet for avlastning og pårørendestøtte bygger på den nasjonale planens definisjoner og sentrale føringer.

Kunnskapsgrunnlaget til regjeringens pårørendestrategi og handlingsplan «Vi – de pårørende» beskriver at de ulike pårørendegruppene opplever en del felles utfordringer og behov, og at flere av tiltakene vil være aktuelle for flere pårørendegrupper. Sarpsborg kommune har i dag flere tiltak som på ulik måte og i ulik grad kan sees som pårørendestøtte. De eksisterende tilbudene beskrives i Sarpsborg kommunes «Kunnskapsgrunnlag for avlastning og pårørendestøtte».

Å utarbeide et godt handlingsprogram med så treffsikre tiltak som mulig krever god innsikt i hvordan dagens pårørende i Sarpsborg opplever sin pårønderolle. For å innhente denne kunnskapen ble det gjennomført en spørreundersøkelse til pårørende i Sarpsborg kommune. Spørreundersøkelsen var rettet både mot pårørende til tjenestemottakere og pårørende til personer som ikke mottar helse- og omsorgstjenester fra Sarpsborg kommune.

Tilbakemeldingene i undersøkelsen har gitt kunnskap om hva som er viktig for dem i pårønderollen og deres opplevelser av samarbeidet med tjenesten. Det er også kartlagt om pårørende som er barn (0- 18 år) blir fulgt opp i tråd med lovens krav.

Det var 130 pårørende som svarte på undersøkelsen.

- 43 % av de som svarte var pårørende til foreldre, 26 % var pårørende til barn, 18% var pårørende til partner og 13% var pårørende til «andre».
- 78% utførte omsorgsoppgaver for den de var pårørende til, med hovedvekt av praktisk hjelp i hverdagen og følge til lege, tannlege etc.
- 41% oppga å bistå mer enn 7 timer pr uke.
- 72% var pårørende til personer som mottok helse og omsorgstjenester fra Sarpsborg kommune.
- 57 % opplevde samarbeidet med tjenestene som godt.
- 51% opplever at de ikke får den informasjonen de har behov for.
- 67 % opplever at tjenesten følger helt eller delvis opp ting de tar opp.
- 71 % opplever at de helt eller delvis opplever at ansatte i tjenestene ser dem og deres bidrag som ressurs.

Det pårørende oppga som viktigst for dem som pårørende var:

- At jeg blir sett og lyttet til
- Enkel informasjon og at jeg lett kan komme i kontakt med tjenesten
- Forutsigbarhet i tjenestene
- Tiltak som er avlastende for meg som pårørende

Det vil i det videre arbeidet med programmet være viktig å finne tiltak som bidrar til at pårørende i enda større grad opplever samarbeidet med kommunen som godt, at de får tilstrekkelig informasjon, at tilbakemeldinger blir fulgt opp og at de opplever seg som en ressurs i møte med kommunens ansatte. Videre må det legges vekt på det pårørende oppga som viktigst for dem i pårønderollen.

Ved å treffe tiltak på områder pårørende har gitt tilbakemelding på kan bli bedre eller er viktige for dem, øker sjansene for å lykkes med satsing på pårørendesamarbeid. Tiltakene som besluttes bør være enkle og mulige å gjennomføre. De bør bidra til å sikre god pårørendeoppfølging på tvers av tjenesteområder og øke kvaliteten på samhandlingen i møte med pårørende, så vel som på overordnet plan. Summen av tiltakene skal ha som mål å bidra til at pårørende opplever økt mestring og redusert belastning, og kan leve gode egne liv og kombinere pårønderollen med utdanning og arbeid.

### **Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:**

Økonomi: Å styrke pårørende som ivaretar omsorgsoppgaver for sine nære slik at de kan stå i pårønderollen og fortsatt leve gode liv så lenge som mulig bidrar til å utsette behovet for kommunale tjenester.

Miljø: Ikke vurdert

Folkehelse: Opplevelse av anerkjennelse og tilstrekkelig støtte kan bidra til bedre livskvalitet, som igjen kan påvirke helsen til de berørte positivt.

**Kommunedirektørens anbefaling:**

Regjeringens pårørendestrategi «Vi – de pårørende» og «Pårørendeundersøkelsen i Sarpsborg» legges til grunn for det videre arbeidet med målrettede tiltak for pårørende.